

צוות שוק העבודה העתידי – עיקרי פעילות

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

צוות שוק העבודה העתידי – עיקרי פעילות

דוח מס' 2: מוגש כחומר רקע לדיון

ראשי הצוות:

דפנה אבירם-ניצן מנהלת המרכז לממשל וכלכלה, המכון הישראלי לדמוקרטיה.
פרופ' יותם מרגלית עמית בכיר, המכון הישראלי לדמוקרטיה

חברי הצוות:

המוסד לביטוח לאומי
פרופ' דניאל גוטליב סמנכ"ל מחקר ותכנון
ד"ר אופיר פינטו יועץ לסמנכ"ל וממונה תחום פרויקטים מיוחדים

בנק ישראל

אסנת פלד חוקרת, כלכלנית בכירה בתחום מדיניות

ג'וינט ישראל-תבת

רותי ירון אמבייה מנהלת תכנון ופיתוח

המועצה להשכלה גבוהה

ד"ר נעמי בק ממונה למחקר ואסטרטגיה
ד"ר מרב שביב סמנכ"ל תכנון ואסטרטגיה

המכון הישראלי לדמוקרטיה

ד"ר אלי איזנברג	חוקר
איילת הלל	עוזרת מחקר
עומר זליבנסקי	עוזר מחקר
רחל זקן	חוקרת
ירדן קידר	רכז מחקרים
ד"ר איתן רגב	עמית מחקר

המשרד לשוויון חברתי

לירון הנץ	ראש אגף בכיר אסטרטגיה מדיניות ותכנון
רועי לבנון	מנהל תחום אסטרטגיה ומדיניות
אלישבע סבתו	ראש רשות הצעירים

ההסתדרות

שי בירן	סמנכ"ל כלכלה.
אלי גרשנקרוין	מרכז תחום מחקר ומדיניות

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית

ליאת הלבץ	סמנכ"לית פיתוח ואחראית על תחום התעסוקה
-----------	--

התאחדות התעשיינים

עו"ד מיכל חילי	מנהלת אגף העבודה
ד"ר טל לוטן	מנהלת חינוך והכשרה

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

יוסי גידניאן	מנהל אגף בכיר חינוך וחברה
מרק פלדמן	ראש תחום סטטיסטיקה של עבודה

המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח (מולמו"פ)

ניל נמיר יועץ מדיניות

מוסד שמואל נאמן – הטכניון

ד"ר דפנה גץ עמיתת מחקר בכירה, ראש קבוצת מדע וטכנולוגיה

המועצה הלאומית לכלכלה – משרד ראש הממשלה

ניר בריל כלכלן בכיר

מרכז המחקר והמידע של הכנסת

עמי צדיק מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל

שביט מדהלה חוקרת

משרד האוצר

יעל לינדנברג רפרנטית תעסוקה, אגף תקציבים
מחמוד רחמאן סגן בכיר לממונה על השכר והסכמי עבודה
אורי שיינין רכז תעסוקה, אגף תקציבים
אלדד שידלובסקי סגן בכיר באגף הכלכלן הראשי

משרד החינוך

מוטי טאובין מנהל אגף אסטרטגיה
ד"ר מיכל טביביאן-מזרחי סמנכ"ל תכנון ואסטרטגיה

משרד הכלכלה והתעשייה

מיכל פינק סמנכ"ל אסטרטגיה ותכנון מדיניות

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

מנהלת המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית	תאיר איפרגן
מנהלת תחום בכיר, הסדרת שוק עבודה	מוריה ברוט
כלכלנית באגף אסטרטגיה ותכנון מדיניות	כנרת דהן גרנות
ראש מטה מה"ט	גל פילק
הממונה על התעסוקה (עד עזיבתה את התפקיד)	מיכל צוק
הממונה (החדש) על זרוע עבודה	מוטי אלישע
ראש אגף בכיר אסטרטגיה ותכנון מדיניות	רוני שניצר

משרד ראש הממשלה

נעמה הולצמן עוזרת מנכ"ל

נט-מד ישראל
ד"ר יובל גוז'נסקי

נציבות שירות המדינה

איריס נחמיה מנהלת אגף בכיר מדיניות ותכנון אסטרטגי

עמותת 121 – מנוע לשינוי חברתי

טלי ניר מנכ"לית

פורום המכללות הטכנולוגיות

עידו חגאי מנכ"ל המכללה הטכנולוגית כנרת

פרויקט המילניום

ד"ר אהרון האופטמן יו"ר הצומת הישראלי של פרויקט המילניום, חוקר בכיר ביחידה לחיזוי טכנולוגי וחברתי באוניברסיטת תל אביב

קרן ביחד

עתר רזי-אורן מנכ"לית

קרן טראמפ

קרין שפרמן האחראית על התקשורת

רשות החדשנות

נעמי קריגר כרמי מנהלת הזירה החברתית-ציבורית

שירות התעסוקה

חגי לוי סמנכ"ל תכנון ומחקר

יועצים עצמאיים

עידו גנור חוקר

פרופ' עמי וולנסקי לשעבר המדען הראשי של משרד החינוך

סני זיי המכללה האקדמית תל אביב-יפו, מאקרו אנליטיקס

מחקר ותכנון כלכלי

עצמון ליפשיץ יועץ עצמאי בתחום ניהול ומשאבי אנוש

תודתי לכל אחד ואחת מחברי הצוות על תרומתכם, הירתמותכם ומחויבותכם לתהליך; על ההתמדה והרצינות שהפגנתם בהגעתכם מדי חודש לדיוני השולחן העגול של המכון הישראלי לדמוקרטיה. אומנם אנו רק באמצע הדרך, וטרם התכנסנו לגיבוש המלצות ולכתיבת תוכנית אסטרטגית מקיפה, אבל אנחנו ללא ספק בכיוון הנכון.

מאחלת לכולנו המשך שיתוף פעולה פורה והתכנסות מהירה להמלצות מדיניות אופרטיביות.

דפנה אבירם-ניצן

מובילת צוות שוק העבודה העתידי ומנהלת המרכז לממשל וכלכלה, המכון הישראלי לדמוקרטיה

פתח דבר - מנהלת הכנס, דפנה אבירם ניצן

שוק העבודה העתידי טומן בחובו אתגרים רבים בצד הזדמנויות לצמיחה ולחדשנות. מומחים בתחום חוזים שינויים מרחיקי לכת במבנה ובמאפיינים של שוק העבודה בעשור הקרוב, אשר לניצניהם אנו עדים כבר היום. תמורות אלה מקורן בין היתר בהתפתחויות טכנולוגיות, בשינויים דמוגרפיים, בהעמקת תהליך הגלובליזציה ובשינויים תפיסתיים בכל הנוגע לעולם העבודה. היעדר היערכות לתמורות הצפויות טומנת בחובה סכנות רבות, בהן העמקת האי-שוויון בין קבוצות האוכלוסייה בחברה הישראלית וחיידוד הקוטביות בחברה על רקע הפערים המתחדדים בין קבוצות בשוק העבודה. מצד אחד, ישנו מחסור משמעותי בכוח אדם מקצועי בתחומי המדע והטכנולוגיה המביא לעלייה בשכר בתחום, ומצד שני קיים עודף היצע של עובדים במקצועות שאיבדו או שצפויים לאבד רלוונטיות לצורכי השוק. גידול הפערים בין בעלי המקצועות שבמחסור אל מול אוכלוסיות הולכות וגדלות שיאבדו רלוונטיות בשוק העבודה עלול להפוך לפצצה חברתית מתקתקת ולהוות סכנה לא רק ליציבות הכלכלית-חברתית אלא גם ליציבות השלטון בשל הצבעות קיצון, כפי שקורה בחלק ממדינות אירופה כבר היום. לפיכך מגמות אלו הן משום איום גם על יציבות המשטר הדמוקרטי, שכן כאשר חלק גדול מהציבור חש שהשיטה "לא עובדת" – הסבירות שיצא נגדה עולה.

היעדר היערכות אסטרטגית רב-מערכתית לאיומים הללו עלול גם להביא לפגיעה בצמיחת המשק ובכושר התחרות. פגיעה כזאת עשויה להתרחש במקרה שענף ההיי-טק, שמהווה היום את קטר הצמיחה, ימצא עצמו ללא כוח האדם הנדרש כדי להמשיך בהתרחבותו, ובמקביל יתר ענפי המשק יאבדו את ההזדמנות למצות את פוטנציאל הצמיחה שטומנות בחובן הטכנולוגיות החדשות, אם כוח האדם לא יהיה מיומן מספיק וערוך כדי לספוג ולתפעל את אותן טכנולוגיות חדשניות.

אין ספק שהיערכות מושכלת לאתגרים הללו יכולה לצמצם באופן משמעותי את הסבירות להתממשות תרחישים אלו ולשמר את מעמדה של ישראל כאומת הסטארט-אפ המאופיינת בצמיחה מהירה ובשיעורי אבטלה נמוכים.

ממשלות וארגונים ברחבי העולם הבינו זה מכבר את הצורך בהיערכות מושכלת לצורכי עולם התעסוקה המתפתח:

- ארגון העבודה הבינלאומי (ILO) הכריז בשנת 2017 על "יוזמת עתיד העבודה", שמטרתה לבצע היערכות ועיון מחודשים בתחום העבודה לקראת האתגרים והשינויים הצפויים. הארגון ייסד ועדה עולמית שחברים בה קובעי מדיניות, מומחים, נציגי עובדים, נציגי מעסיקים וארגוני המגזר החברתי-אזרחי ותפקידה לגבש המלצות לעתיד. בדוח ההשקה של הפרויקט הארגון מזהה כמה "מגה-מגמות" (megatrends) בדמות שינויים טכנולוגיים ודמוגרפיים בצד שינויי האקלים והגלובליזציה כמנועי שינוי בעולם העבודה שיש צורך להבין כיצד ישפיעו על העבודה והחברה בעתיד, וכיצד נכון לנצל אותם ליצירת הזדמנויות.¹ בשנת 2019 מתכנן הארגון לפרסם דוח מסכם בנושא, כולל המלצות לכלל המדינות החברות בו.
- ארגון פרויקט המילניום ערך בשנת 2016 מחקר עולמי שמטרתו לעזור לממשלות ולחברות ליצור אסטרטגיות ארוכות טווח לטיפול בשינויים עתידיים בטכנולוגיה ובעבודה.² המחקר סרטט שלושה תרחישים אפשריים למצב העבודה בשנת 2050: החל במצב של טלטלה עולמית בעקבות חוסר תכנון והיערכות, עבור בתכנון חלקי שמביא למצב מסובך ולאי-שוויון חברתי-כלכלי גובר, וכלה בתכנון נכון שמביא לכלכלה משגשגת, הפחתת האי-שוויון ומעבר תרבותי מכלכלה מבוססת תעסוקה לכלכלה מבוססת מימוש עצמי.
- ארגון OECD פרסם בשנת 2010 דוח המלצות בנושא התאמת ההכשרות המקצועיות לכוח העבודה להשגת צמיחה מהירה ובת-קיימא.³ הדוח קורא ליצירת חיבור מוצק ויציב בין עולם החינוך וההכשרה לעולם העבודה. הוא מדגיש את החשיבות של איכותו הגבוהה של החינוך בילדות, של מערכת להנגשת מידע לגבי המיומנויות

ILO, 2017. *Inception Report for the Global Commission on the Future of Work* 1

Glenn, Jerome C., 2016. *2050 Global Work/Technology Scenarios* 2

OECD, 2010. *A Skilled Workforce for Strong, Sustainable and Balanced Growth* 3

הנדרשות בשוק העבודה, של הדינמיות של מערכות חינוך והכשרה בהתאם לשינויים מבניים בכלכלה ובחברה, ושל ההכרה במיומנויות ויכולות (skills and competencies) וניצולן המיטבי בעבודה. לשם השגת מטרות חשובות אלו גורס ארגון OECD כי יש ליזום צעדי מדיניות המקשרים בין הכלכלה לסדר היום החברתי.

- ממשלת גרמניה. לא רק ארגונים בינלאומיים פועלים בתחום אלא גם מדינות. כך, לפני שנים אחדות התניע משרד העבודה והרווחה בגרמניה עבודת מטה נרחבת בנושא היערכות לשוק העבודה העתידי (או "דמיון מחדש" של עולם התעסוקה), שכללה שיתוף ציבור ודיון עם מומחי אקדמיה, ארגונים חברתיים ועסקים. בשנת 2017 הוציא המשרד את דוח הסיכום של העבודה (*White Paper Work 4.0*)⁴, המבקש לתאר כיצד מנצלים את ההזדמנויות שהמיכון והדיגיטציה מעניקים לכלכלה, לשוק התעסוקה ולמשרות איכותיות. בצד זאת הדוח מתאר את ההיערכות הנדרשת לקראת התממשות התרחיש של אובדן משרות, שחיקת כישורים, פגיעה באיזון בין עבודה לחיים האישיים והפנאי, וגישור על פערים בין אוכלוסיות שמעדיפות את החופש והגמישות של השינויים הקרבים לבין אלו המחפשות יציבות וביטחון תעסוקתי.

על רקע התפתחויות מקומיות ובינלאומיות אלו, המכון הישראלי לדמוקרטיה הקים בפברואר 2017 את קבוצת העבודה/החשיבה הישראלית להיערכות לאתגרי שוק העבודה העתידי. בקבוצה זו חברים כל גורמי העניין הרלוונטיים בשוק העבודה, לרבות נציגי כלל גורמי הממשל שיש להם זיקה לנושא, נציגי העובדים, המעסיקים, אקדמיה וארגונים חברתיים, בדגש על ייצוג הצעירים.

הצוות הוקם כדי לגבש במשותף תוכנית אסטרטגית מקיפה ויישומית אשר תתווה את הדרך ותציע קווים מנחים לקובעי המדיניות, במטרה להיערך כראוי ומבעוד מועד לאתגרי העתיד בשוק העבודה.

Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2017. *Re-Imagining Work: White Paper Work 4.0* 4

מאז הוקם הצוות מתכנס מדי חודש סביב שולחן עגול על מנת לגבש המלצות משותפות להיערכות נכונה לאתגרי שוק העבודה העתידי ולהתוויית מדיניות. עם הקמתו היו חברים בצוות 18 ארגונים: הביטוח הלאומי, בנק ישראל, משרד האוצר, משרד הכלכלה והתעשייה, משרד העבודה והרווחה, משרד החינוך ומשרד ראש הממשלה, גיוינט-תבת, הלמ"ס, המועצה הלאומית לכלכלה, הסתדרות העובדים, נציגי המעסיקים מנשיאות הארגונים העסקיים, מכוני המחקר מוסד שמואל נאמן, מרכז טאוב ומכון אהרן למדיניות כלכלית, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, פרויקט המילניום, פרויקט נט-מד ישראל ושירות התעסוקה. במהלך השנה הורחב מעגל החברים בצוות ומספרם הגיע ליותר מ-30 ארגונים, לאחר שהנושא משך עניין בקרב גורמים חשובים נוספים. לצוות הצטרפו נציגי המולמו"פ, המל"ג, ות"ת, פורום המכללות הטכנולוגיות, נציבות שירות המדינה, הרשות לחדשנות, קרן צורים, קרן טראמפ, קרן ביחד, עמותת 121, התאחדות הסטודנטים, רשות הצעירים, המשרד לשוויון חברתי, אוניברסיטאות ומכללות.

מאז פברואר 2017 ועד לכתיבת דוח זה התכנסו חברי הצוות ל-13 מפגשים, שבהם נחשפו למומחים שונים בתחום, הוחלפו דעות ותובנות והתקיימו דיונים מעמיקים ומאירי עיניים בעניין האתגרים ודרכי ההתמודדות הרצויים.

באוגוסט 2017, במקביל לעבודת צוות המכון, מינה ח"כ חיים כץ, שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, את "הוועדה לקידום תחום התעסוקה לקראת שנת 2030". הוועדה הציבורית בראשותו של פרופ' צבי אקשטיין הקימה ארבעה תתי צוותים: צוות יעדי תעסוקה, פרויקט ושינויים מבניים (בראשות פרופ' צבי אקשטיין), צוות תכניות תעסוקה לאוכלוסיות יעד (בראשות פרופ' אבי שמחון ופרופ' יוסי תמיר), צוות הון אנושי ותשתיות הכשרה (בראשות גבי דיתה ברניצקי) וצוות מוכנות לשוק העבודה המשתנה בראשות מר חיים רוסו וגבי דליה נרקיס).

נציגי המכון הישראלי לדמוקרטיה וחלק גדול מחברי קבוצת העבודה לקחו חלק פעיל בוועדה וסייעו להנגשת המידע בתחום. הוועדה הממשלתית, אשר צפויה לפרסם את המלצותיה בקרוב, שמה לה למטרה לגבש המלצות מעשיות לממשלה ובפרט למשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, למדיניות אשר תשיג יעדים מדידים לעלייה בתעסוקה ובהון אנושי של העובדים בישראל עד 2030, תוך שיתוף פעולה עם משרדי הממשלה השונים. בכלל זאת, בחנה הוועדה גם את המהלכים האופרטיביים אשר על

המשרד לקדם כחלק מההיערכות לאתגרי שוק העבודה המשתנה, לרבות הצעת תכניות תעסוקה רלוונטיות, המלצות על שינויים רגולטוריים וחקיקתיים ועוד.

צוות שוק העבודה העתידי, בהובלת המכון הישראלי לדמוקרטיה, חותר לגבש המלצות מתוך ראייה הוליסטית, הלוקחת בחשבון את כל (או כמעט כל) התחנות בדרכו של אדם החל משלב החינוך בגיל צעיר, דרך בחירת ורכישת המקצוע/השכלה בגיל מבוגר יותר, ותוך בחינת הכשלים והשיפורים הנדרשים לאורך המסלול שעובר האדם העובד בשלבי חיו השונים במהלך הקריירה שלו. ראייה רב-מערכתית שכזו מחייבת שיתוף פעולה עם מגוון משרדים בהם משרד החינוך, העבודה והרווחה, הכלכלה, משרד רה"מ, משרד האוצר וכן גופי חברה אזרחית פעילים כגון התאחדות הסטודנטים וקרנות מהמגזר השלישי המתמקדות בתחומים הללו. מטרת הצוות היא לגבש תכנית אסטרטגית רחבת היקף, מבוססת מחקרי עומק, המשלבת מגוון היבטים ומתייחסת למספר טווחי זמן: טווח קצר (חקיקה, הסכמי עבודה והכשרות), טווח בינוני (השכלה גבוהה) וטווח ארוך (חינוך).

עבודת הצוות כוללת ארבעה נדבכים עיקריים:

1. מיפוי וניתוח מגמות על בסיס מחקרים קיימים בארץ ובעולם.
2. עריכת מחקרי רקע לשם הבאת ידע ותובנות חדשות לשולחן הדיונים.
3. גיבוש המלצות מדיניות. טווח התכנון המקסימלי שהוחלט עליו הוא שנת 2030.
4. סיוע בקידום וביישום ההמלצות.

במסגרת העבודה על הנדבך הראשון הוצגו לפני הצוות מספר רב של מחקרים ועבודות של גופי מחקר וארגונים מקומיים ובינלאומיים שעסקו בחיזוי המגמות הצפויות וההיערכות הנדרשת בהיבט של מדיניות. העבודה על נדבך זה הסתיימה בקיץ 2017, והתובנות שגובשו בעקבותיה הוצגו במסגרת מושב ייעודי שהוקדש לנושא בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה ביוני 2017 וכן בדוח הביניים של הצוות, שנכלל בחוברת הפרסומים שנלוותה לכנס.⁵

בתובנות שהוצפו בדוח הביניים שפרסמו חברי הצוות לקראת הכנס עלה הצורך בהשגת מגוון יעדים, בהם :

- צמצום הפערים החברתיים המושפעים מפערים בין קבוצות בשוק העבודה (בעיקר עובדי ההיי-טק לעומת היתר).
- צמצום האי-התאמה (mismatch) בין היצע כוח האדם שמספקות מערכות החינוך, ההשכלה הגבוהה וההכשרה המקצועית לבין הביקוש שנגזר מצורכי המעסיקים.
- חיזוק המדיניות האקטיבית בשוק העבודה (ALMP – Active Labor Market Policy),
- חיזוק יכולת הלמידה לאורך החיים (LLL - Lifelong Learning), לצד מתן דגש לפיתוח סט-כישורים להתמודדות עם סביבה משתנה.
- התאמת החקיקה ויחסי העבודה הקיימים לשינויים בשוק העבודה, בדגש על גיבוש המלצות להתאמת חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951, לשינויים המתהווים.

על רקע זה החליטו חברי הצוות להתעמק בשלושה תחומים עיקריים :

1. היערכות מערכת החינוך
2. היערכות מערכת ההכשרה וההשכלה הגבוהה
3. שינויים נדרשים בחקיקה/בהסכמי העבודה

השלב השני של הפרויקט הותנע בקיץ 2017 ונמשך עד רגע כתיבת שורות אלו. חוקרי המכון הישראלי לדמוקרטיה נמצאים בשלבים שונים של עריכת מחקרי עומק בתחומים שנבחרו. ממצאים ותובנות ראשוניות של מחקרים אלו הוצגו לפני חברי הצוות בשנה החולפת, והמלצותיהם עלו ויעלו לדיון ובחינה של חברי הצוות, המביאים איתם חשיבה ביקורתית, רב-תחומית ובינתחומית.

מחקרי הרקע בהובלת חוקרי המכון הישראלי לדמוקרטיה

בעקבות המלצות צוות שוק העבודה העתידי התניעו חוקרי המכון ארבעה מחקרי עומק:

1. **ניוד זכויות סוציאליות.** צוות החוקרים: פרופ' יותם מרגלית, חוקר ראשי; איילת הלל, עוזרת מחקר.

2. **שינויים אפשריים בחוק שעות עבודה ומנוחה ומודלים לגמישות בשוק העבודה.** צוות החוקרים: פרופ' יותם מרגלית, חוקר ראשי; איילת הלל, עוזרת מחקר; עו"ד ליאור גרו, מומחה לדיני עבודה; רחל זקן, חוקרת.

במסגרת מחקר זה בוצעו שני סקרים שבחנו את עמדות השכירים והמעסיקים באשר לגמישות בשעות העבודה. צוות החוקרים: דפנה אבירם-ניצן, חוקרת ראשית; ירדן קידר, חוקר.

3. **ההיערכות הנדרשת של מערכת החינוך לאתגרי הכלכלה והחברה במאה ה-21.** צוות החוקרים: ד"ר אלי איזנברג, חוקר ראשי; עומר זליבנסקי, עוזר מחקר.

4. **אבחון מצב מערך ההכשרות המקצועיות וזיהוי החסמים והאתגרים העיקריים להגדלת כוח העבודה המיומן במשק ושיפור ההלימה עם צורכי שוק העבודה.** צוות החוקרים: ד"ר איתן רגב, חוקר ראשי; ירדן קידר, חוקר; ענבל אשר, עוזרת מחקר.

כל אחד מהמחקרים האלה נמצא בשלב בשלות שונה. כך, בעוד המחקר הראשון שעוסק בסוגיית הניוד של זכויות סוציאליות בישראל הסתיים והוגש כמצע לדיון לפני חברי הצוות, המחקר השני שעסק בשינויים אפשריים בחוק שעות עבודה ומנוחה ומודלים לגמישות בשוק העבודה, נמצא בשלבי גיבוש אחרונים והוצג אף הוא כמצע לדיון לפני חברי הצוות. מאחר שמדובר בסוגיות מורכבות ורגישות, חברי הצוות החליטו שלא לקבל החלטה אם לאמץ את המלצות החוקרים בשלב הזה, שכן הייתה הסכמה שהנושא מחייב התכנסות לדיונים מצומצמים יותר של הצדדים הרלוונטיים (נציגי הממשלה, המעסיקים והעובדים) – שאותם נשאף להתניע בכנס אלי הורביץ הנוכחי.

המחקר השלישי שחוקרי המכון התחילו בו עוסק, כאמור, בסוגיית **ההיערכות הנדרשת של מערכת החינוך לאתגרי הכלכלה והחברה במאה ה-21**. מחקר זה נמצא אף הוא בשלבי כתיבה מתקדמים ועיקרי מסקנותיו והמלצותיו הוצגו לפני חברי הצוות כבסיס לדיון כבר בשלבי העבודה הגולמיים. מחקר זה, אשר נעשה בהתייעצות ובשיתוף עם אגף אסטרטגיה של משרד החינוך, עתיד לשמש למשרד כלי עזר להסרת חסמים לקידום ההיערכות של מערכת החינוך לאתגרי השינוי, מתוך ראיית צורכי שוק העבודה והחברה העתידיים.

המחקר הרביעי, שמתמקד בסוגיה המורכבת של **אבחון מצב מערך ההכשרות המקצועיות וזיהוי החסמים והאתגרים העיקריים להגדלת כוח העבודה המיומן במשק ושיפור הולימה עם צורכי שוק העבודה**, הותנע בתחילת 2018 ונמצא בשלבי מחקר ראשוניים יחסית. ממצאי פרק הרקע למחקר זה יוצגו לראשונה לפני חברי הצוות ביוני 2018, במסגרת מושב שיוקדש לנושא בכנס אלי הורביץ, שיתקיים בחסות עמותת צורים.

בהקשר זה נציין כי לנוכח ריבוי האתגרים וזיהוי ההזדמנות להוביל לשינוי ממשי בתחום זה, החליט המכון הישראלי לדמוקרטיה להעמיק את מעורבותו בתחום ההכשרות המקצועיות וההשכלה הגבוהה. בימים אלו מוקמת במכון יחידה שתעסוק לאורך זמן במחקר ובגיבוש המלצות מדיניות לטיוב מערך ההכשרות המקצועיות (מחוץ למערכת ההשכלה הגבוהה ובתוכה), מתוך ראייה רחבה של שוק העבודה וצרכיו. היחידה תחתור לגיבוש המלצות שיובילו לשיפור תמהיל ההון האנושי ואיכותו, במטרה להשיג הולימה טובה יותר עם צורכי המשק ומתוך התחשבות במאפייני החברה הישראלית (ערבים/חרדים ועוד).

לחוברת זו מצורפים כל מחקרי הרקע והסקרים שערכו חוקרי המכון הישראלי לדמוקרטיה, מוגשים כחומר רקע להמשך עבודת צוות שוק העבודה העתידית.